

Aan

De voorzitter van het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Datum

4 augustus 2023

Ons kenmerk
Cft 202300068

Pagina
1/5

Uw kenmerk

Bijlage
2

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp

Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2023

Geachte heer Oleana,

Op 21 juli 2023 ontving het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) de uitvoeringsrapportage (UR) van Bonaire over het tweede kwartaal van 2023. De tweede UR bevat geen begrotingswijziging. Met dit schrijven ontvangt u de reactie van het Cft op deze UR.¹ In bijlage 1 van deze brief vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing bij deze reactie.

Oordeel

Bonaire zet de realisatie tot en met het tweede kwartaal van 2023 af tegen een gewijzigde vastgestelde begroting 2023 (begroting). Het Cft heeft de vastgestelde wijziging op de begroting echter nog niet ontvangen, en verzoekt Bonaire deze wijziging per ommekeer aan het Cft aan te bieden.²

Uit de realisatiecijfers blijkt een onderuitputting ten opzichte van de (gewijzigde) begroting. Tot en met het tweede kwartaal 2023 toont de UR een begrotingsoverschot. Bonaire informeert in de UR ook over het saldo aan nog te verwachten verplichtingen voor het resterende jaar. Ondanks deze verplichtingen verwacht het Cft dat Bonaire het begrotingsjaar 2023 met een overschot zal kunnen afsluiten. Het Cft vraagt wederom aandacht voor een realistische begroting en adviseert Bonaire gezien de ontwikkeling van de realisatie een tweede begrotingswijziging te overwegen.

Toelichting

Het Cft constateert naar tevredenheid dat de informatievoorziening door Bonaire in de UR sterk is verbeterd. De UR bevat, naast de wettelijk voorgeschreven functionele indeling, tevens een overzicht van de baten en lasten naar economische categorie. Ook bevat de UR een uitgebreide beschrijving van de beleidsvoornemens, en is een overzicht van de bijzondere uitkeringen opgenomen.

De initiële begroting ging uit van een tekort van USD 0,9 miljoen voor geheel 2023 en voldeed daarmee niet aan artikel 19 lid 2 jo. artikel 15 lid 2 van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES), dat voorschrijft dat de begroting in evenwicht dient te zijn. De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) verleende op 5 december 2022 bij uitzondering goedkeuring aan de begroting 2023.³ De in de tweede UR opgenomen gewijzigde vastgestelde begroting 2023 toont echter een evenwicht, waarmee op dit punt lijkt te worden voldaan aan de Wet FinBES.

Het Cft wijst herhaaldelijk op het belang van een realistische begroting.⁴ Tot en met het eerste kwartaal van 2023 bedroeg het voorlopig overschot USD 1,2 miljoen. Het voorlopig overschot is in het tweede kwartaal 2023 verder gegroeid tot USD 9,7 miljoen.⁵ De baten tot en met het tweede kwartaal 2023 bedragen USD 51,6 miljoen. Dit betreft USD 22,7 miljoen belastingopbrengsten, waarmee de jaarbegroting (USD 27,6 miljoen) reeds voor 81 procent gerealiseerd is. Bonaire licht toe dat de hogere belastingopbrengsten het gevolg zijn van het opleggen van de jaaraanslag motorrijtuigenbelasting. Daarnaast ontvangt Bonaire extra opbrengsten uit de nieuw ingevoerde toeristenbelasting. Bonaire realiseert in het tweede kwartaal USD 41,9 miljoen aan lasten, terwijl USD 131,2 miljoen aan lasten opgenomen is in de begroting. Bonaire neemt daarnaast USD 20,3 miljoen op aan aangegane verplichtingen. Doordat deze verplichtingen niet zijn gespecificeerd is echter onduidelijk óf en wanneer deze daadwerkelijk tot lasten zullen leiden. Het Cft verzoekt over de verplichtingen nader te worden geïnformeerd. Gezien de bovengenoemde afwijkingen ten opzichte van de begroting, adviseert het Cft een tweede begrotingswijziging in overweging te nemen.

In zijn reactie op de eerste UR 2023 verzocht het Cft aan Bonaire een update te geven over de uitvoering van het in 2022 geactualiseerde verbeterplan financieel beheer. Bonaire rapporteert in de tweede UR over het financieel beheer en maakt daarbij als verzocht een koppeling met het verbeterplan. Het Cft complimenteert Bonaire met de stappen die zijn gezet ter verbetering van het financieel beheer, maar attendeert ook op de borging hiervan.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire
Het hoofd Financiën van het openbaar lichaam Bonaire

Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

In tabel 1 is de realisatie tot en met het tweede kwartaal van 2023, de gewijzigde vastgestelde begroting 2023 zoals gepresenteerd in de UR, en de procentuele realisatie ten opzichte van de gewijzigde vastgestelde begroting weergegeven. De weergegeven baten en lasten omvatten ook de bijzondere uitkeringen.

Tabel 1: Overzicht baten en lasten (in miljoenen USD)⁶

	2^e UR 2023	Begroting 2023 (2^e UR)	Realisatie
Baten	51,6	131,2	39%
Lokale heffingen	22,4	27,6	81%
Overdrachten	27,4	97,6	28%
<i>Vrije uitkering</i>	8,6	29,6	29%
<i>Bijzondere uitkeringen</i>	18,8	68,0	28%
Overige baten	1,8	6,0	30%
Lasten	41,9	131,2	32%
Personeelslasten	11,4	23,8	48%
Overige lasten	30,5	107,4	28%
Resultaat	9,7	0,0	-

Bron: tweede uitvoeringsrapportage 2023 van Bonaire.

Baten

Bonaire realiseert in het tweede kwartaal USD 51,6 miljoen aan baten, inclusief de baten uit bijzondere uitkeringen. De baten zijn voornamelijk afkomstig uit de lokale heffingen en belastingopbrengsten (USD 22,4 miljoen). De realisatie in het tweede kwartaal bedraagt daarmee 81 procent van de voor 2023 begrote baten uit lokale heffingen en belastingen (USD 27,6 miljoen). Bonaire vermeldt dat deze hogere belastingopbrengsten het gevolg zijn van het opleggen van de jaaraanslag motorrijtuigenbelasting en de extra opbrengsten uit de toeristenbelasting. Een toelichting over de te verwachten belastingopbrengsten voor de rest van 2023 ontbreekt. Daarbij benadrukt het Cft het belang van een adequate toelichting in de uitvoeringsrapportages wanneer de realisatie afwijkt van de begroting.

Lasten

Bonaire realiseert in het tweede kwartaal van 2023 USD 41,9 miljoen aan reguliere lasten, inclusief de lasten samenhangend met bijzondere uitkeringen. Bonaire neemt daarnaast een bedrag van USD 20,3 miljoen aan verplichtingen op. De UR bevat een onderverdeling van de te verwachten verplichtingen naar economische categorie, maar

bevat geen nadere specificatie. Hierdoor is onduidelijk óf en wanneer deze verplichtingen daadwerkelijk tot lasten zullen leiden.

Bijzondere uitkeringen

In het tweede kwartaal van 2023 realiseert Bonaire USD 18,8 miljoen aan baten gerelateerd aan bijzondere uitkeringen. De lasten gerelateerd aan bijzondere uitkeringen bedragen USD 9,8 miljoen in het tweede kwartaal. Daarnaast neemt Bonaire een bedrag van USD 9,1 miljoen aan aangegane verplichtingen op voor projecten gefinancierd met bijzondere uitkeringen (van de totale verplichtingen USD 20,4 miljoen). In de projectadministratie van Bonaire zijn ultimo juli 2023 115 actieve bijzondere uitkeringen opgenomen (eerste UR 2023: 113 projecten). Het totale beschikbare bedrag aan bijzondere uitkeringen bedraagt USD 43,2 miljoen. Bonaire geeft in de UR per bijzondere uitkering inzicht in de voortgang en knelpunten. Gezien het grote aantal projecten gefinancierd door bijzondere uitkeringen adviseert het Cft de lopende projecten kritisch te beoordelen en indien mogelijk in overleg met het betreffende ministerie af te sluiten.

Liquiditeitspositie

Bonaire heeft een liquiditeitenplanning opgesteld voor de periode 2023-2026, welke is gebaseerd op het saldo liquide middelen per ultimo december 2022 en de (destijds) begrote uitgaven. Deze liquiditeitenplanning is onderdeel van de nog lopende overleggen tussen Bonaire, het Cft en het ministerie van BZK over de berekening en invulling van het weerstandsvermogen van Bonaire. De tweede UR geeft geen inzicht in de liquiditeitspositie van Bonaire.

Collectieve sector

Conform artikel 11 lid 4 van de Wet FinBES rapporteert het Cft in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) jaarlijks, gelijktijdig met het doorzenden van de jaarrekening, over de voorlopige uitgaven-, inkomsten-, tekort- en schuld cijfers van de collectieve sector van de openbare lichamen aan de minister van BZK. De laatste vaststelling van de collectieve sector van Bonaire dateert echter van 2020, waardoor het opstellen van bovengenoemde rapportage voor de recentere jaren niet mogelijk is. Het Cft zal in samenwerking met het CBS nagaan hoe zo snel mogelijk tot een actualisatie van de vaststelling van de collectieve sector van Bonaire kan worden gekomen, en u hierover informeren.

Bijlage 2: Eindnoten

---

¹ Op basis van artikel 22 van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES) reageert het Cft op de tweede UR. Het toetsingskader voor beoordeling van de UR wordt gevormd door de Wet FinBES aangevuld met de in het Besluit begroting en verantwoording openbare lichamen BES (BBV BES) opgenomen criteria.

² Conform de Wet FinBES dient Bonaire een vastgestelde begrotingswijziging binnen twee weken na vaststelling aan het Cft aan te bieden, ter doorgeleiding aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Het Cft adviseerde op 31 mei 2023 bij de eerste ontwerpbegrotingswijziging van Bonaire voor het jaar 2023. Zie Cft, kenmerk Cft 202300045, Advies bij besluit tot eerste wijziging van de begroting 2023, d.d. 31 mei 2023.

³ BZK, kenmerk 2022-0000657306, Goedkeuring begroting 2023 Bonaire, d.d. 5 december 2022.

⁴ Cft, zonder kenmerk, Evenwichtige en reële begroting van groot belang, d.d. 9 februari 2023. Cft, kenmerk Cft 202300023, Reactie op de vierde uitvoeringsrapportage 2022, d.d. 3 maart 2023. Cft, kenmerk Cft 202300044, Reactie op de eerste uitvoeringsrapportage 2023, d.d. 22 mei 2023.

⁵ Dit is ook fors hoger dan in dezelfde periode in 2022 toen het voorlopig overzicht (tot en met het tweede kwartaal) USD 4,7 miljoen bedroeg.

⁶ In deze tabel is sprake van afronding op hele USD miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.